CZĘŚĆ V. № 15. ROK. 3 (1832.)

TYGODNIK PETERSBURSKI.

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się w Redakcyi zapisując: do Redakcyi Tygodnika w Petersburgu, w Gazetnej Expedycyi Petersburskiego Pocztamtu, i we wszystkich Pocztowych w kraju urzędach.

Cena *Roczna* na prowincią s pocztą, a w Stolicy z noszeniem do mieszkań 50 rub. as. *Półroczna* 25 r. as. Bez poczty, dla odbierających w xięgarni Smirdina, *Roczna* 45 r. as. *Półroczna* 25 rub. as.

Piątek, 26 Lutego.

Wiadomości krajowe.

Petersburg 25 Lutego.

Przez roskazy dzienne Cesarskie 17 b. m. mianowani: dowodzca 1*ej* bryg. 2*ej* dyw. flotty Kontr-admirał *Łazarew* 1, naczelnikiem sztabu flotty i portów morza czarnego; sprawujący zaś obowiązek Ober-Intendenta departamentu Czarnomorskiego 1*ej* rangi kapitan *Krycki*, Ober-Intendentem flotty i portów morza czarnego.

— Przez reskrypta Cesarskie, za gorliwą służbę, mianowani kawalerami orderów: Ś. Anny 1 kl. s koroną: 23 *Stycznia*. dowodzca 19*ej* pieszej dywizyi Jen.-porucz. xżę *Gorczakow* 2; i 17 *Lutego* Dyrektor Pawłowskiego i Alexandrowskiego korpusu kadetów Jen.-major *Klingenberg*. — 13 *Lutego* tegoż orderu 1 kl. dowodzca obwodów żołnierzy-rolników wydziału Staroruskiego Jener.-major *Samsonow;—tegoż dnia* Orła Białego, zawiadujący Carsko-Sielskim pałacowym rządem Jener.-porucznik artyleryi *Zacharzewski;*—Ś. Stanisława 1 kl. dowodzca naukowego bataljonu Saperów Jen.-major *Lutze*.

Ukazy N. Pana *dane i objawione Rządz. Senatowi.*— 27 *Stycz.* O zmianie zarządu w gubernii Tulskiej, tak, iż tameczny Wojenny gubernator będzie odtąd zawiadował i sprawami cywilnemi, i o etacie dla sztabu i kancelaryi Wojennego gubernatora, który ma być wydany z instrukcją o zarządzie wojennym. Zarząd cywilny będzie się odbywał podług ogólnych praw dotąd istniejących. — O takiejże zmianie zarządu w gubernii Kazańskiej, gdzie urząd cywilnego gubernatora, po wyznaczeniu do niej gubernatora Wojennego zostanie zniesiony. Etat sztabu i kancelaryi Kazańskiego Wojennego gubernatora 8,500 r. — 6 *Lut.* Sprawujący obowiązek starszego doktora szpitalu Wojennego Kijowskiego *Kozakowski* i tegoż szpitalu ordynatorowie *Serafimowicz*, *Wołczeniecki* i *Wiernadski*, starszy doktor szpitalu Bobrujskiego *Gliński*, i starszy lekarz szpitalu Mińskiego *Zundewal* podniesieni do stopni Radców Stanu. — 12 *Lut.* «Wileńskiego Wice-gubernatora Rz. R. St. *Listowskiego* Najłaskawiej uwalniając od tego obowiąsku i przyłączając do ministerstwa skarbu, Roskazujemy aby na jego miejscu, był Wice-gubernatorem Kurlandski gubernialny prokuror Rad. Koll. *Doppelmeyer*.»—«Grodzieńskiego Wice-gubernatora R. St. *Chodoleja*, uwalniając od terazniejszego obowiąsku, Roskazujemy przyłączyć do heroldyi; na jego zaś miejsce Wice-gubernatorem Grodzieńskim, ma być Wice-gubernator Mohylewski R. St. *Łoszkarew*.»—Urzędnik do szczególnych poleceń przy gubernatorze cywilnym Grodzieńskim R. hon. *Sankowski* mianowany Assesorem Kollegialnym.—3 *Lut.* Senator, R. T. *Nowosilcow* mianowany honorowym opiekunem domu wychowania i ma zasiadać w Petersburskiej radzie opieki. — 22 *Stycznia.* Rządca kancelaryi głównego zarządu cenzury i Sekretarz kancelaryi Ministra oświecenia *Komowski* podniesiony do stopnia Radcy Dworu. — 29 *Stycznia*. Żurnalista 2*go* oddz. Białostockiego obwodowego rządu *Szukiewicz* podniesiony do stopnia Kollegialnego registratora.

Ukazy Rządz. Senatu. 1) 12 *Lut.* (1 Dep.) O oddaleniu od służby i nieprzyjmowaniu do niej nadal konstapela 5 morskiej brygady artyleryi *Matusiewicza.* — 2) 2 *Lut.* (5 Dep. 3 oddz.) «Stosownie do ukazu J. C. M. Rządzący Senat. w ogólnem Zgromadzeniu 4*go*, 5*go* i Granicznego departamentu, słuchał wyciągu s pism nastałych s powodu raportu 1 Depart. głównego Sądu, a teraz Izby Kryminalnej Białostockiej, którym prosi o rozwiązanie: azali przewożący bronione towary, może wymieniać zagranicznego ich właściciela i czy dla odkrycia go i wyszukania należy ciągnąć śledztwo, tudzież czy należy wyznaczyć karę pieniężną (взысканіе) przewożącemu zabronione towary żydowi Fajwelowi Olszańskiemu. Postanowiono: ze sprawy tej widać, iż właściciel towarów żyd polski Szynhak, przeszedłszy granicę, dla przewozu towarów będącą, wszedł do wsi Tatary w obwodzie Białostockim i położył na wóz Białostockiego żyda Olszańskiego wór s towarami. Żyd przeto Polski popełnił przestępstwo wewnątrz Rossyi, lecz gdy się wykryło po schwyceniu towarów, uszedł na powrót do Królestwa Polskiego. Ustawa o gubernijach (art. 110 i 224) mówi «śledzenie przestępstwa kryminalnego odbywać na miejscu, gdzie się stało i sądzić ma ten urząd

pod którego wiedzą się stało.» Białostocki gubernialny prokuror objaśnia, iż od czasu przyłączenia Królestwa Polskiego do Rossyi, wszelkie odezwy, zwłaszcza w sprawach, ze skarbową korzyścią połączonych, wypełniają się nawzajem przez oba rządy, już to na zasadzie wydanych na niektóre przypadki szczególnych ustaw, już to podług zaprowadzonego między pogranicznemi władzami zwyczaju. W skutek tego odbyło się względem obu żydów Polskiego i Rossyjskiego śledztwo na miejscu przestępstwa w obw. Białostockim, przy deputacie od Polskiego rządu, i żyd Polski przekonany został, jako popełniwszy przestępstwo w Rossyi, uszedł z niej na powrót, a żyd Rossyjski nie został przekonany o to, iż wiedział o tych towarach, i dowiódł, że mu te towary położył właściciel, kiedy był osobiście w Rossyi. A przeto zapytanie głównego Sądu: azali Rossyjanin przewożący może dowodzić zagranicznego właściciela skrycie przewożonych towarów i czy dla wyszukania go należy odbywać śledztwo, jest wcale bezzasadne, gdyż prawo nakazuje w celu odkrycia wszelkiego występku i winowajców, odbywać śledztwo na miejscu i to śledztwo już prawnym porządkiem się odbyło. Drugie zapytanie głównego sądu jest to, czy może za wprowadzony do Rossyi z zagranicy towar, padać kara pieniężna na zagranicznego żyda Szynhaka, który jak się okazało był jego właścicielem, albo czy sąd główny ma tu postąpić podług prawa z Rossyjskim przewoźcą pomienionego towaru? Ku rozwiązaniu tego pytania odkrywa się, iż zasadowe prawo w xiędze *Ułożenie* r. 7 art. 10 stanowi «przybyłych cudzoziemców i wszystkich ludzi obcych, którzy będą w państwie Rossyjskiem, sądzić podług praw Rossyjskich.»—W ustawie o guberniach art. 10 «a jeśli kto popełni kryminalne przestępstwo w obrębie jurysdykcyi sądu (подсудномъ вѣдомствѣ) powiatowego lub miejskiego magistratu, lub ratusza, lub niższej rosprawy, sąd ten w którego władzokręgu stało się to kryminalne przestępstwo, ma je niezwłocznie wyśledzić, i jeżeli ono nie ulega ani utracie żywota, ani utracie czci, ani publicznej kaźni (торговая казнь), sąd, po wyśledzeniu, mocen wydać podług prawa stanowczy wyrok.» S tego się wyświeca, iż sądowe władze Białostockie, w których obrębie jurysdykcyi stało się to przestępstwo, powinny i mogą wyrzec o niem stanowczo podług praw Rossyjskich, nie bacząc na to, że przestępca po jego sprawieniu, uszedł z Rossyi do Królestwa Polskiego. Dla tego i drugie zapytanie głównego sądu jest bezzasadne, gdyż prawo wyraźnie zastrzega, że wyrok o przestępcy wydać i karę pieniężną na nim zasądzić, nie ten urząd powinien pod którego wiedzę uszedł po sprawieniu przestępstwa, lecz ten pod którego wiedzą przestępstwo zaszło, i tylko o wykonanie wyroku, który w toczącej się sprawie nie może nic więcej zawierać oprócz kary pieniężnej, należy zgłosić się do tego Polskiego urzędu, pod którego wiedzą przestępcy osoba i majątek zostaje i jedynie to wykonanie, czyli uzyskanie przysądzonej summy odbywać się będzie w Królestwie Polskiem podług tamecznego porządku i formy.—S tych powodów rozwiązując pomienione przełożenie Izby Kryminalnej Białostockiej zalecić, aby tę sprawę, jako o przestępstwie sprawionem w obwodzie Białostockim, rozstrzygła sama podług ustanowionego porządku i sądziła winowajcę podług praw Rossyjskich, nie bacząc że on po sprawioném przestępstwie uszedł do Królestwa Polskiego, w razie zaś jeśli się na nim kara pieniężna zasądzi, aby stanowczy wyrok przesłała drogą właściwą ku wykonaniu na majątku lub osobie, do tego urzędu, gdzie ten majątek, lub osoba jego się znajduje; a dla zabieżenia nadal podobnym pytaniom ogłosić o tém drukowanemi ukazami.» i t. d.—3) 12 *Lut.* (1 Dep.) z ogłoszeniem potwierdzonego przez N. Pana dziennika komitetu ministrów, o tém, iżby niżsi policyjni żołnierze (чины) podlegali sądowi cywilnemu.—4) 13 *Lut.* (1 Dep.) z ogłoszeniem roskazu Monarszego z d. 24 Stycz. «1) iżby jednorazowe opłaty za nadanie Cesarsko-Królewskich orderów Orła Białego i Ś. Stanisława wnoszone były w Rossyjskich assygnatach w następnej ilości: za order Orła Białego 500 r.; za order Ś. Stanisława 1 stopnia 300 r.—2 stopnia 200 r.—3 stop. 100 r.—4 stop. 50 r.—Uzyskanie takowych opłat od wszystkich kawalerów (wyjąwszy jedynie cudzoziemców) mianowanych od dnia Ukazu Monarszego o przyłączeniu Polskich Królewskich do Cesarskich Rossyjskich orderów, t. j. od 17 Listop. 1831 r. drogą odezw o kawalerach Rossyjskich do ich Rossyjskich zwierzchności, a o kawalerach Polskich do Ministra, Sekretarza Stanu Królestwa Polskiego, oddzielnym roskazem Monarszym d. 13 Grud. z. r. zlecone zostało kapitule Rossyjskich Cesarsko-Królewskich orderów. 2) Zacząwszy od 1 Stycznia 1833 r. opędzanie położonych w etacie, na nowo urządzony przy kapitule orderowej oddział, orderów Orła Białego i Ś. Stanisława, s summ jakie postąpią od jednorazowych opłat za nadanie tych orderów, na złożenie kapitału na zakład dobroczynny (Богоугодное заведенie), obracać jedynie pozostałość, jaka się s tych summ okaże; i 3) Przy nadaniu wyższych stopni orderu S. Stanisława, żądać od kawalerów zwrotu znaków niższych stopni tego orderu, jak to się dzieje ze wszystkiemi innemi Rossyjskiemi orderami.» — 5) 16 *Lut.* (1 Dep.) z ogłoszeniem zdania Rady Państwa potwierdzonego przez N. Pana 19 Stycz. iż «cała summa, jaka się uzyskuje z mocy prawa w razie zabojstwa skarbowego włościanina, ma być oddawana: a) kiedy po nim zostanie jakie bądź rodzeństwo (семейство) na korzyść tego rodzeństwa; lecz b) kiedy rodzeństwa nie będzie, na korzyść tej gminy (общества) która winna za zabitego odbywać powinności aż do nowego popisu (ревизiи).

— N. Cesarz zezwolił, iżby s powodu przywróconego porządku w gubernijach od Polski zwróconych, zostawiony tam do czasu Litewski Pocztamt z dniem 1 Lutego b. r. został zamknięty. Na jego miejscu stosownie do urządzenia pocztowego wydziału 22 Paźd. 1830 r. otworzy się tam gubernialny kantor 2*ej* klassy.

— Stosownie do Ukazu N. Pana nałożone zostały areszta na 2,151 d. w Grodzieńskiej gubernii hr. Anny Maryi *Bnińskiej* z domu xczki *Radziwiłłowny*, s powodu pobytu jej za granicą w Królestwie Polskiem: na 846 d. ob. Hippolita *Gieczewicza* w Mińskiej gub. s powodu iż należał do buntu Wilejskiego powiatu; na 1645 d. ob. Ludwika *Czerkasa* w Podolskiej gub. s powodu iż miał udział w Polskim buncie: na miasteczko Sidrę s folwarkiem w Białostockim obwodzie i na wszelki inny majątek hr. Adolfa *Husarzewskiego*, na 28 d. szlachcica Wincentego *Kramkowskiego* w Białostockim powiecie, na folwark Kudrawkę w Białostockim obw. Józefa ojca i Józefa syna *Ejnarowiczow*, na 5 d. w Białostockim pow. Józefa *Bajkowskiego*, na wieś Malawicze w Białostockim obw. Abrahama *Wilczyńskiego* i na wszelki inny tych osob majątek, s powodu pobytu ich w Król. Polskiem. *(G. S.)*

— 23 b. m. wrócił do tutejszej stolicy, Preobrażeński pułk gwardyi. Sam N. Cesarz z dowodzcą korpusu gwardyi J. C. M. W. X. Michałem raczył wyjechać na jego spotkanie. Śmiała i rzeźwa postawa ludzi tego pułku, po wycierpieniu tyla trudów ostatniej wyprawy, porządek i czystość w ubiorze, dają się tylko pojąć przez niezmordowaną opiekę Wysokiego ich dowodzcy, który s podwładnemi dzielił wszystkie niebespieczeństwa i znoje.

— 19 b. m. Jen.-feldmarszałek xżę Warszawski hr. *Paskiewicz-Erywański* wyjechał stąd do Warszawy.

— P. *Zotow* autor dzieła: «dwadzieścia pięć lat panowania Alexandra I» miał szczęście ofiarować kilka jego exemplarzy NN. Cesarstwu tudzież J. C. M. W. X. Cesarzewiczowi Następcy Tronu, za co udarowany od każdej s pomienionych Najwyższych Osób został po jednym brylantowym pierścieniu.

— Znany xięgarz tutejszy A. *Smirdin* 19 b. m. dawał obecnym w tej stolicy rossyjskim literatom, obiad w obszernych i pięknych salach swojej czytelni. Zaproszono nań 120 osób. Między innemi, w świetnem kole zgromadzonych u obiadu gości, znajdowali się J. Kryłow, B. Żukowski, A. Puszkin, xżę Wiazemski, bar. Rosen, Kałasznikow i inni; środek stołu zajmowali wydawcy rozmaitych pism czasowych, M. Grecz, Bułharyn i inni. Po spełnieniu zdrowia N. Pana, któremu towarzyszyły najżywsze okrzyki radości, i najgorętsze życzenia, wnoszono kolejno zdrowia pamięci Łomonosowa, Djerżawina, xcia Kantemira, Grybojedowa, Karamzina; zdrowia Żukowskiego, Kryłowa Puszkina, Grecza i in. Wesołość ożywiana dowcipem gości, narodowa pycha przy widoku mnogich tysięcy dzieł w swoim języku, i jednomyślność całego zgromadzenia przedłużyła tę pierwszą w Rossyi tego rodzaju ucztę do północy.—Wdzięczni za dobre przyjęcie goście, obowiązali się każdy dostarczyć jeden artykuł swojego pióra, które złożą zapewna dzieło niemniejsze od 4*ch* tomów, mające się drukować na korzyść P. Smirdina.

— Do Petersburga przybyli: 15 b. m. z Jamburga Jen.-adjut. *Islenjew;*—18*go*, s Kijowa, Rad. Dworu *Orda;* z Lucyna, szlachcic *Reutt;*—19*go*, z Rygi, Jen.-adj. *Richter;* z Warszawy, Jen.-adj. *Kolzakow;* z Narwy, Jen.-ad. *Uszakow* 1;—21*go*, z Mińska, tameczny cywilny gubernator Rz. R. St. *von Drebusch;* Wyjechali: 17 b. m. do Wilna, służący w Komissyi umorzenia długów Ass. Kollegialny *Borowski;*—19*go*, do Nowogrodu, dowodzca 2*ej* dyw. lekkiej jazdy gwardyi Jen.-por. *Knorring* 2; do Wilna, Radca Hon. *Pohowski;*—21*go*, do Szawel, dymiss. Jen.-major *Moczulski*.

Wiadomości zagraniczne.

Londyn 17 *Lutego*. 13 b. m. ogłoszono tu zjawienie się cholery. (Zob. niżej.)

— W Izbie niższej 13 b. m. uchwalono jednozgodnie, aby odtąd w rachunkach skarbowych rok zaczynał się liczyć od 1 Kwietnia, co pozwoli izbie obrachowywać wszystkie wydatki przed rzeczywistem ich nastąpieniem. Zajmowano się też radami o rozmaitych środkach, jakich jąć się należy przeciw cholerze.—14*go*, lord Althorp podał wniosek, ażeby obmyślenie takowych środków poruczoném zostało ministrom, i ażeby ich upoważniono do czynienia wszystkich potrzebnych na to wydatków. Po krótkiej rosprawie bil odczytano po raz pierwszy i drugi.

— Gazety Stanów-Zjednoczonych Ameryki północnej ogłaszają wyjątki z raportów Sekretarzy Stanu, w rozmaitych gałęziach zarządu, zawierające ciekawe szczegóły o których prezydent w poselstwie swojem do izby reprezentantów ogólnie tylko wspomniał.

Dochody Państwa wyniosły

w 1829	w 1830	w 1831
24,827,627 doll.	24,844,116 doll.	28,000,412 doll.
Roschody		
25,044,358, doll.	24,585,281 doll.	30,967,201 doll.

Znosząc s sobą roschód i przychód lat poprzedzających wypada, iż do 1 Stycznia 1832 pozostaje przewyszka 3,047,751 doll. Składając dalej rachunki wydatków na r. 1832 Sekretarz stanu twierdził, iż rząd, bez najmniejszego uszczerbku w żadnej gałęzi administracyi, będzie mógł umorzyć cały dług narodowy do dnia 3 Marca 1833, używając tylko przewyszki dochodów nad roschodami i innych zwyczajnych środków. — Sekretarz stanu do spraw wojennych, oznajmił, iż stan wojsk krajowych jest ze wszech miar zaspakajającym; uskarżał się jedynie na wzmaganie się dezercyi, gdy w 1831 zbiegło 1450 żołnierzy. Szkoła wojskowa w West-Point wielkie czyni przysługi; na 560 oficerach dzisiejszej armii, 404*ch* w niej się wychowało. Wojsko z milicją potrzebuje rocznie 18,300 karabinów; rząd ma ich dziś 465,000; jego własne fabryki dostarczają mu rocznie 25,000, fabryki zaś prywatne 11,000 karabinów. W arsenałach i fortecach znajduje się 623 dział polnych i 1,165 ciężkich, których jednak większa część niezdatną jest do użycia. Rząd do rozmaitych warowni roskazał odlać 1214 dział nowych; obrachowano zaś, iż dla fortec i wojska potrzeba ich ogółem 8,148 sztuk.—Stany Zjednoczone mają dziś na morzu środziemném, w osadach, na pobrzeżach Brazylii i Oceanie spokojnym 7 fregat, 11 korwett, i 7 goelett. — Jeneralny dyrektor poczt podaje, iż dochody z jego wydziału w 1831 wyniosły 1,997,811 doll., roschody za 1,935,559 doll. 36 cts.

Paryż 19 *Lutego*. W Izbie deputowanych 9 b. m. rospoczęto rosprawy o budżecie ministerstwa sprawiedliwości, i uchwalono następujące summy na rozmaite wydatki tego wydziału: na główny zarząd 456,000 fr.; pensią ministra, stosownie do projektu komissyi, ograniczono do 80,000 fr.; — na materijalną część tegoż 199,999 fr.;—na radę stanu 486,399 fr., którą summę zmniejszono jeszcze o 64,999, ujętych s pensij radzców stanu;—na sąd kassacyjny 791,300, i na sądy Królewskie 4,009,000 fr.—13*go* zaś, na sądy *d'assises* 154,400, na sądy 1*ej* instancyi 5,538,910, sądy handlowe 176,700, policyjne 62,400 fr.; na sądy pokoju 3,102,670, i nakoszta sprawiedliwości kryminalnej 3,300,000 fr.

14*go*, ukończywszy rosprawy o budżecie ministerstwa sprawiedliwości, przystąpiono do budżetu ministerstwa oświecenia i wyznań. Na jego zarząd wewnętrzny uchwalono 221,000 fr.; na potrzeby materyjalne wewn. zarządu 31,000 fr.; na potrzeby wiary katolickiej, pensije i stałe

wynagrodzenia duchowieństwa 27,775,300 fr.; s tej jednak summy, podanej w projekcie komissyi, nazajutrz 15 t. m. ujęto 485,000 fr. na pensijach arcybiskupów i biskupów. Rosprawy nader były żwawe, i izba rozeszła się wśród znacznego zamieszania.

— Podług obrachunków podawanych za pewne, stan wojska naszego w d. 1 Stycznia z. r. miał być następujący: 276,000 piechoty, 54,000 jazdy, 39,000 artylleryi, 8,000 inżynierów, 4,500 czeladzi obozowej, 14,000 weteranów, 16,000 straży wewnętrznej, 4,020, ludzi należących do głównego sztabu, ogółem 412,520 ludzi. Koszta utrzymania go wynoszą 250,475,000 fr. — Siła morska Francyi składa się dziś ze 120 statków zbrojnych, kosztujących rocznie 4,372,000 fr.; 18 statków stojących w gotowości w portach, 16 wysłanych w rozmaite strony, 135 nieuzbrojonych, ogółem z 279 statków wojennych, kosztujących rocznie 7,486,000 fr.—Osada flotty składa się s 13,000 ludzi i 1432 oficerów kosztujących rocznie 9,215,000 franków.

— Goniec wyprawiony z Belle-Ile w 10 b. m., przywiózł nam wiadomość, iż flotta Don Pedra tegoż dnia odpłynęła stamtąd;—5*go*, w jego przytomności, wszystkie wojska należące do zamierzanej wyprawy złożyły uroczystą przysięgę na wierność Donie Maryi II, regencyi i karcie konstytucyjnej; a dowodzący eskadrą, wice-admirał Sartorius, roskazem dziennym oznajmił żołnierzom, iż pobierać będą wysoką płacę po 60 szyl. (122 zł. p.) na miesiąc, odwołując się do ich gorliwości i męstwa.

— 7*m* kolumn zbiegów polskich, każda od 100 do 150 ludzi, po większej części oficerów, znajdują się teraz na drodze do Aweniońu, który wyznaczony im został za punkt zebrania się.

— 13 b. m. opieczętowano tu salę zgromadzeń St.-Simonistów, znajdującą się w kwartale St.-Antoine. Inne sale tychże dawniej opieczętowane, zostają również dotąd zamkniętémi.

— Monitor ogłasza, iż prośba podana przez wdowę marszałka Ney i dzieci, o nakazanie rewizyi sprawy jej męża, została tejże zwróconą, s powodu iż żadne prawo nieupoważnia rząd do podobnego kroku.

— Piszą z Nawarinu, iż 29 z. m. przybyła do tamecznego portu fregata *Ifigénie* s kontr-admirałem Hugon.

— Podług wiadomości z Madrytu z d. 7 b. m. przed kilku dniami Król Jmć dawał prywatne posłuchanie posłowi Angielskiemu, na którem rzecz iść miała o ściąganiu wojsk ku granicom Portugalii; i domyślają się, iż skutkiem tego właśnie posłuchania jest okoliczność, iż liczbę wojsk zgromadzonych na pomienionej granicy zmniejszono, i przesłano przeciwne roskazy niektórym pułkom które tamże ciągnęły. Zawsze jednak liczba ich wynosi do 20,000 ludzi. *(J. S. P.)*

Wiadomości handlowe i przemysłowe

Petersburg 18 *Lutego.*

Ukaz N. Pana *do Rządz. Senatu.* 28 *Stycz.* «W ukazie Naszym 12 Listop. z. r. w 18 punkcie postanowiliśmy, iżby dowóz s Polski do Rossyi wyrobów 1 i 2 rzędu podług Polskiego oznaczenia, nie był dozwalany póki na nowo w tym kraju stały rząd miejscowy nie będzie zaprowadzony, o czém w swoim czasie oddzielny ukaz miał uwiadomić. W skutek tego zważywszy, iż w Królestwie Polskiem miejscowe Komissyje Wojewódzkie zostały już jak należy urządzone, i że dalsza zwłoka zupełnego przywrócenia handlu między obydwóma krajami, miałaby złe skutki, Uznaliśmy za przyzwoite dozwolić, aby od dnia otrzymania tego ukazu wyznaczone do wpuszczania Polskich rękodzielnych towarów cztéry komory, dopuszczały, za opłatę ustanowionego cła, przywozu wspomnionych wyrobów, wyjąwszy wyroby lniane i jedwabne, których przywoz do lat trzech zabroniony został; zastrzegając wszakże, iżby wyroby przywożone, opatrzone były w przepisane świadectwa od Kommissij Wojewodzkich.

Rządzący Senat poczyni potrzebne ku temu rozrządzenia, a Minister Skarbu otrzymał już Nasz roskaz uwiadomienia o tém Tymczasowego Rządu i Ministra Sekretarza Stanu Królestwa Polskiego.»

Rossyjskie Towarzystwo Assekuracyjne ogniowe. (Zob. Tyg. Cz. III. str. 127). Sprawozdanie tego Towarzystwa za r. ubiegły 1831 zawiera następujące szczegóły.

Wniesiono opłaty assekuracyjnej .	1,060,005 r. 62 k.
Procentow w Banku handlowym za r. 1831 od 3,671,515 r. 21 k.	130,540 — 30 —
Wzięto procentów przy wymianie biletów bankowych w r. 1831. .	5,949 — 16 —
	1,196,495 — 8 —

S tej summy wyłącza się:

a) Z rachunku wydatkowego:	
Na pensije służącym, na różne wydatki, komissowe pełnomocnikom w miastach . . . . 97,569 r. 6 k.	
b) Z rachunku szkod pożarowych:	
Zapłacono za takowe szkody . . . . 266,977 r. 58 k.	
c) Z rachunku zapaśnego kapitału:	
Przeniesiono nań od 962,576 r. 20 k. zapaśnego kapitału, procentów za rok . . . . 38,503 r. 4 k.	403,049 — 68 —
Czysty zysk za rok 1831	793,445 — 40 —

S tej summy przyniesiono:

Na rachunek dywidendy:	
Dla wydania właścicielom akcij . .	690,000 — — —
Na rachunek zapaśnego kapitału:	
Odliczono s czystego zysku	203,445 — 40 —
	793,445 — 40 —

— Piszą z Wilna iż tam w Grudniu i w ubiegłym Styczniu przywieziono z Jurborga znaczne partije zagranicznych wyrobów. Ceny ich były się podniosły o 15 procent.— Z Moskwy przybywają transporta towarów jedwabnych, bawełnianych i innych których potrzebowanie urosło. Pud cukru przedaje się po 10 r. 40 k. a kawy po 18 r. srebrem.

— Piszą s Tyflisu, iż tam od czasu wydania nowego postanowienia o handlu i komorach w kraju Zakaukaskim, ceny wszystkich zagranicznych towarów znacznie się podniosły. Sukna podrożały o 30, perkale o 20, płótna o 40, cukier o 25, rum o 90 procentów. Na pewno można wnosić iż z zapasu towarów w Gruzii będących i jeszcze za

terazniejszej żeglugi spodziewanych, przy ustaniu zarazy nic nie zostanie do przyszłego Czerwca. Rossyjscy fabrykanci mogliby przeto korzystnie do Baku i Tyflisa wysyłać swoje towary, i usunąć s targu zagraniczne, które choć od nich podlejsze przedawały się dotąd drożej o 40 procentów. Cukier i herbata dostarczane przez handel Rossyjski s powodu swojej dobroci, same sobie otworzą drogę do małej Azyi.

Produkcija bawełny w Stanach-Zjednoczonych.

	Zebrano.	Użyto.
1826—27	937,000 kip.	103,483 kip.
1827—28	712,000 —	120,593 —
1828—29	857,744 —	118,853 —
1829—30	976,845 —	126,512 —

Po 1 Września 1831 zebrano kip 1,038,847 s których wywieziono za granicę 732,783.

— Na rok terazniejszy, dzierżawa monopolium tabaki we Francii potrzebować będzie od 2½ do 3 milionów kilogram. tytuniu liściowego z Wirginii, 250,000 kilogr. s Kentucky, 100,000, z Marynald i 120,000 z Amersford.

— Większa część statków parowych we Francyi należy do zagranicznych towarzystw. W Paryżu zakłada się kompanija Francuska, mająca wysyłać statki z Havre, Calais i Dunkierki do Marsylii, Londynu, Rotterdamu, Hamburga i Petersburga.

— Piszą z Antwerpii: główne potrzeby handlu Belgijskiego od czasu rozdziału Belgijów i Hollandii, są: droga żelazna do kolonii i swobodny przewoz przez Prusy. Rząd zajmuje się obydwoma projektami i czeka tylko ratyfikacii ostatniego traktatu, aby przystąpić do robot drogi żelaznej wspólnie s Prusami, s któremi zawrzeć ma także traktat handlowy.

Hâvre 18 Lutego. Okręt amerykański *Rhone* zawinął témi dniami do portu tutejszego z ładunkiem zboża; jest to pierwszy statek amerykański, od czasu zawarcia pokoju, który przybywa do Francyi z ziarnem; dotąd bowiem z Baltimore i Nowego Yorku widywaliśmy jedynie mąkę w beczkach. Stosunki jednak ze Stanami-Zjednoczonemi tak się teraz stały prędkiemi i pewnemi, iż w razie obawy głodu, przed upływem dwóch miesięcy spichrze nasze zaopatrzyćby się mogły żywnością z Ameryki.— Biegłość kupców i marynarzy Stanów-Zjednoczonych, do tego stopnia potrafiła zwyciężyć wszelkie zawady, iż Nowy-York i Boston zdają się dziś mniej od nas odległemi aniżeli Gdańsk lub Szczecin, a możnaby nawet dodać Marsylija.

KURS WEXLOWY i PIENIĘŻNY.

Petersburg 23 Lutego.

Na Londyn	na	3 m.	pens.	$10\frac{5}{16}$.
— Amsterdam	—	65 d.	—	51
— —	—	3 m.	—	
— Hamburg	—	65	d. sz. bko.	
— —	—	3 m.	—	9¼.
— Paryż	—	70 d.	cent	—
— —	—	3 m.	—	109¼.
Dukat nowy			—	—
Rubel złoty		3 r.	82	k.
— — srebrny		3 —	68½	—

Dochod stały komissii umorzenia długów:

6% assygn.		—
6% srebr.		—
3% srebr. (nowe) 1*go* szeregu		—
2*go*.		—
3*go*.	85⅝	k7o3p0

Hamburg 25 Lutego. Austryj. 5 proc. 85¼, Ang. Rossyj. 94¼; Polskie oblig. udziałowe 113½.

Londyn 18 Lutego. 5% Konsol. 82⅜ —Ross. 99½.

Paryż 22 Lutego. 5% 98 fr. 80 cent. 3% 67 fr. 40 cent.

(*G. H.—P. R. G.*)

Rozmaitości.

Przyrost ludności w Europie. Francuski statystyk Moreau de Jonnès na jednem z ostatnich posiedzeń Paryskiej Akademii nauk czytał rosprawę o wzroście ludności w Europie, s której tu główne założenia powtórzymy.

Gdyby ludność mogła się swobodnie od naturalnych przeszkod rozwijać, zwiększanie się jej byłoby wszędzie nader prędkie. Można wyliczyć, że bez tych tamujących okoliczności, na każde małżeństwo przypadałoby po sześcioro dzieci, s których cztery przeżyłyby rodziców. Przypuściwszy, że ludność swobodnie pomnaża się w tym stosunku, terazniejsza ludność Francii byłaby potomstwem jednej familii, któraby żyła za czasów Filipa Augusta. Cała ludność Europy mogłaby pochodzić od jednej pary s czasów Hugona Kapeta, a ludność całej kuli ziemskiej od jednej familii s czasów Karola W. — Lecz wcale nie tak rzeczy się mają na jawie, i ludność terazniejszej Francii w przeciągu ośmnastu przeszło wieków, od rzymskiego najścia, zaledwo we czwornasób urosła.

Jeżeli wezmiemy za miarę terazniejszy postęp ludności i zapytamy, kiedy ludność we dwójnasob przewyższy terazniejszą, zaraz widziemy, że ten stosunek w różnych krajach różny nader być musi.

W krajach Austryjackich ludność podwoiłaby się w 44, w Rossyjskiej Europie w 48, w Polsce i Danii w 50, w Anglii w 52, w Szwecii, Norwegii, Szwajcaryi i Portugalii w 56, w Hiszpanii w 62, we Włoszech w 68, w Grecii i Europejskiej Turcii w 70, w Niderlandach w 84, w Niemczech w 120, we Francii w 125 latach.

Porównywając północne kraje s południowemi, okazuje się, że tamtych ludność podwoja się w niespełna półwieku, kiedy w tych potrzeba na to lat 80. Średnia liczba na Europę byłaby lat 75.

Łatwo jest postrzedz, że period, w którym stosownie do naszego przypuszczenia, ludność ma się podwoić, obliczony jest jedynie podług płodności człowieka w każdym kraju, i że przez to niechcemy wcale utrzymywać, jakoby po tylu a tylu latach kraj powinien tylu a tylu liczyć mieszkańców. W wielu albowiem krajach Europy ludność może się łatwo podwoić, kiedy to w innych jest niepodobna. Rozważając poniższą tablicę, łatwo znajdziemy, gdzie jedno, gdzie drugie zdarzyć się może.

Podług wyciągnionej średniej liczby ze wzrostu ludności w ostatnich latach, ludność podwoiłaby się.

	w roku	ludność byłaby.	ludność na milę.
w Niderlandach	1912	12,200,000	8,000.
we Włoszech	1873	40,000,000	5,200.
na wyspach Brytańskich .	1872	41,000,000	1,100.
we Francii	1951	63,000,000	4,800.
w Portugalii	1874	7,360,000	4,000.
w Niemczech	1947	24,000,000	4,000
w Prusiech.	1862	23,400,000	3,400.
w Szwajcaryi	1883	4,000,000	3,400.
w Danii	1869	3,000,000	3,000.
w Hiszpanii	1875	25,500,000	2,700.
w Austryi	1872	74,500,000	2,500.
w Turcii europ.	1898	20,000,000	2,000.
w Grecii	1898	2,000,000	1,600.
w Rossyi i Polsce	1874	93,000,000	820.
w Szwecii i Norwegii . .	1879	7,354,000	400.
w północnej Europie . .	1947	260,000,000	1,600.
w południowej	1951	161,000,000	3,600.

(M. B.)

Stan oświecenia publicznego w Austryi. Dostrzegacz Austryjacki ogłasza wiadomości urzędowe o stanie publicznego oświecenia w dwunastu guberniach Cesarstwa, w Czechach, Lombardii, Wenecyi, Dalmacii, Galicyi, Austryi, Styryi, Jllyri, Morawii, Czechach, Tyrolu i przyległych prowincyjach zajmując w to wojenną granicę, z ludnością 20,372,759 dusz, wyjąwszy, Węgry i Transylwaniją które razem wzięte liczą 11,444,000 mieszkańców. Znajduje się wnich 15,967 szkół początkowych pod rozmaitemi nazwiskami, a 8,964 szkół wyższych, w ogóle 24,931 szkół; w nich liczą 1,993,522 uczniów, i 32,053 nauczycieli. Około 300 głuchoniemych i ślepych odbierają wychowanie, s których część jest utrzymywaną na koszcie publicznym w zakładach w Wiedniu, Pradze, Mediolanie, Graetz, Lwowie, Linz i Bruxen. Instytut politechniczny Wiedeński którego założenie kosztowało blisko 500,000 złotych, liczy dziś 35 nauczycieli i 747 uczniow; szkoła techniczna Pragska ma ich około 400, w Graetz liczba uczniow dochodzi do 250. Instytut leśny w Mariabrunn, w Niższej Austryi ma 66 uczniow.—Liczba Gymnazyjów dochodzi do 127, w nich jest 884 dyrektorów i nauczycieli i 28,827 uczniow. Ośm Uniwersytetów; w Wiedniu, Pradze, Padwie, Pawii, Ołomuńcu, Lwowie, Graetz i Inspruck dla nauk filozoficznych, lekarskich, prawnych i teelogicznych; nadto filozofija i teologija dają się w niektórych liceach, filozofija mianowicie w 54 zakładach przez 334 professorów, dla 7,284 uczniow. Medycyny i chirurgii uczą mniej lub więcej we wszystkich pomienionych wyżej ośmiu Uniwersytetach, i oprócz tego w Lintz, Salzburgu, Laybach, Klagenfurt, Mediolanie, Triescie, Zara i Czernowitz; w tych 16 zakładach liczą 149 professorów, i 4,249 uczniow, s których 1,649 lekarzy, a reszta chirurgów, aptekarzy i akuszerek. Instytut weterynarii w Wiedniu ma 5 professorów i 257 uczniow. Podobny temu zakład znajduje się w Mediolanie—W ośmiu Uniwersytetach naukami prawno-politycznemi trudni się 57 professorów i 3101 uczniow; teologiją zaś w 55 zakładach 5,862 uczniow i 324 professorów. Znajdują się obok tego 22 zakłady skarbowe,liczące 1,414 uczniow s tych 239 płci żeńskiej. Wszystkie pomienione zakłady opatrzone są w potrzebne naukowe pomoce, jako to gabinety, biblioteki i t. d. — Obserwatoria Wiedeńskie, Pragkie, Mediolańskie i Padewskie są znane w całej Europie.—Biblioteki Uniwersytetów i lyceow nader zamożne; znaczna ich liczba we Włoszech posiada szacowne zbiory medalów, posągów obrazów i innych przedmiotów sztuki. Akademija sztuk pięknych w Wiedniu liczy 26 professorów i około 1,300 uczniow; Mediolan i Wenecija mają także Akademije. Główny zarząd oświeceniem publicznem w Cesarstwie, powierzony jest osobnej komissii naukowej w Wiedniu, której przewodniczy od lat już pięciu hr. Mittrowski. Skarb wydaje corocznie summę 2,146,668 złotych na koszta oświecenia publicznego.

— *Uniwersytety w Hiszpanii.* Do roku 1806 w Hiszpanii liczono 22 Uniwersytetów; w 1806 liczbę ich ograniczono do 11, teraz jest ich 16. S tych 3 nazywają się *mayores*, i są w Salamancê, Walladolid, i Alcala, inne noszące nazwisko młodszych *menores*, są w Walencyi, Cervera, Saragossie, Grenadzie, Sevilli, Cordovie, Oviedo, Santiago, Huesca, Murcyi, Orihuela, Osuna i Onata. Professorowie w tych Uniwersytetach biorą szczupłą pensiją, niektórzy z nich nie więcej nad 50 talarów; 300 talarów jest jedna z najwyższych pensyj dla professorów. S tej przyczyny, powołanie professora uważa się tylko za pewny stopień do otrzymania jakiegoś korzystniejszego miejsca. Pospolicie professor, oprócz swojej katedry zajmuje się i innym obowiąskiem — Rząd ma nader czujne oko na wszystko co się ściąga do publicznego oświecenia. Podług urzędowego doniesienia, w 1825 katedrę nowej filozofii skassowano.

— Wychodzący w Paryżu *Journal des Artistes* pomieścił był niedawno opisanie przewozu kamienia służącego dziś za podstawę posągu Piotra W. w Petersburgu. Artykuł ten stał się powodem innym pismom tamecznym do ogłoszenia opisu nierównie trudniejszego przewozu kamiennej dzwonnicy, dokonanego w 1776 r. w miasteczku Crescentin Depertamentu Sezia. Przewiezieniem jej kierował prosty kamieniarz nazwiskiem Serra, i tak był pewnym skutku swojego przedsięwzięcia, iż syn jego dzwonił w dzwony przez cały przeciąg czasu w którym budowa ruch swoj odbywała. Pewność tego wydarzenia stwierdzają akta urzędowe.—Przed kilką również laty pisano jakoby przenoszenie z miejsca na miejsce domów stać się miało pospolitem w północnej Ameryce. O Archytekcie Kościoła Wniebowstąpienia (Успенскаго Собора) w Moskwie, Arystotelesie Bolońskim zostało podobnież podanie, iż przeniosł w Pizie z miejsca na miejsce ogromną wieżę, bez najmniejszego jej uszkodzenia. — Jeden z mieszkańców Antwerpii dawał w d. 9 b. m. bal dla 40 biednych garbatych, przy których spraszaniu miano jedynie wzgląd na wielkość garbów, tak iż dla mającego największy przeznaczono nawet nagrodę 60 fl. Gości, zwieziono na te gody i na powrót rozwieziono do domów w karetach; wszyscy, spędziwszy większą część nocy na tańcach, wrócili do domów najmocniej zadowoleni.

(Mag. f. Litt. des Ausl.—P. R. G.—M. T.)

Печатать позволяется. С. Петербургъ. 25-го Февраля, 1832. *Ценсоръ О. Сенковскій.*
W DRUKARNI WOJENNEJ.